

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่น ประวัติศาสตร์เมืองลับแล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

Community-Based Learning Management Model to Promote Local Heritage Awareness of Laplae City's History for Upper Secondary School Students in Secondary Schools of Laplae District, Uttaradit Province

ทรงธรรม บุญอยู่¹, วสิน ปัญญาวุทธระกุล²

^{1,2}มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Songtam Boonyou¹, Wasin Panyavuttrakul²
^{1,2}Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

✉: songtamb66@nu.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 05 May 2025; Revised: 16 May 2025; Accepted: 22 May 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองลับแล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่นประวัติศาสตร์เมืองลับแล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ 1) ครูผู้สอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่สอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ ไม่น้อยกว่า 2 ปี ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐในอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 3 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองลับแล จำนวน 2 คน 3) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนมัธยมศึกษา ในพื้นที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 15 คน และ 4) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนดำนแม่คำมันพิทยาคม อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 17 คน โดยมีขอบเขตด้านพื้นที่ คือ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่น ประวัติศาสตร์เมืองลับแล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ที่เหมาะสม คือ รักซ์ (รับ) แล โมเดล (Rak Rup Lae Learning Model) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 รับ คือ การเปิดรับสิ่งใหม่ ที่จะได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์และมุมมองใหม่ ๆ ทั้งครูและนักเรียนโดยมีแนวคิดที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ Open Eye หมายถึง การเปิดตา ปรับความคิด เตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้ต้องสังเกต ตั้งคำถาม และการมองเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยไม่ยึดติดกับกรอบ

ความคิดแบบเดิม และ Open Mind หมายถึง การเปิดใจ ปรับทัศนคติของตนใหม่ และยอมรับความหลากหลายทางความคิด ความเชื่อ และคุณค่าที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พร้อมทั้งพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ขั้นตอนที่ 2 แล หมายถึง การแลเห็น ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองลับแลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาที่เกิดขึ้น นำไปสู่แนวทางในการจัดการเรียนรู้ ทั้งหมด 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านครูผู้สอน ด้านนักเรียน ด้านเนื้อหา ด้านสื่อการสอน ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อให้ได้แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองลับแล ด้วยชุดกิจกรรม 5 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 เรียนรู้ลับแล ที่ไม่ใช่แค่ตำนาน กิจกรรมที่ 2 เหตุการณ์สำคัญ สร้างสรรค์ลับแล กิจกรรมที่ 3 ย้อนรอยประวัติศาสตร์เมืองลับแล กิจกรรมที่ 4 มองหลักฐานผ่านลับแล และกิจกรรมที่ 5 สืบสานเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองลับแลและขั้นตอนที่ 3 รักซ์ คือ ความรักและความภาคภูมิใจในรากเหง้าท้องถิ่นของตนเอง ผ่านการศึกษาทำกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม ในขั้นตอนนี้รับและขั้นตอนแล เพื่อให้เกิดสำนึกท้องถิ่นที่เรียนรู้การเกิดขึ้นของอดีต และการปรับตัวในฐานะส่วนหนึ่งของชุมชน ที่จะนำไปสู่การเป็นพลเมืองโลกและสร้างกระบวนการคิดเชิงสากลในอนาคต

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการเรียนรู้, ชุมชนเป็นฐาน, สำนักรักซ์ท้องถิ่น, ประวัติศาสตร์เมืองลับแล

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the current conditions and problems in the teaching and learning of the history of Laplae Town among upper secondary school students in Laplae District, Uttaradit Province, and 2) to develop a community-based learning model to foster local pride and historical awareness of Laplae Town among these students. The primary informants included : (1) three social studies teachers with at least two years of experience teaching history at public secondary schools in Laplae District, (2) two local historians or community experts with knowledge and experience in Laplae Town history, (3) fifteen Grade 10 students from a secondary school in Laplae District during the second semester of the 2024 academic year, and (4) seventeen Grade 10 students from Dan Mae Khamman Pittayakhom School, also located in Laplae District. This research was conducted in Laplae District, Uttaradit Province. The study found that a suitable community-based learning model to promote local consciousness and historical awareness among upper secondary school students in Laplae is the "Rak (Rup) Lae Learning Model." This model consists of three core stages: Rup – Refers to being open to new knowledge through experiences and fresh perspectives for both teachers and students. This stage is grounded in two key concepts: Open Eye emphasizes observation, questioning, and recognizing the value of local history without being constrained by conventional thinking. Open Mind highlights the importance of adjusting one's attitude, embracing diverse ideas, beliefs, and values present in local history, and continuously developing oneself. Lae – Involves recognizing the importance of studying Laplae's local history based on current conditions and challenges. This leads to learning management guidelines in six areas: teachers, students, content, instructional media, learning process, and assessment. These culminate in five structured learning activities: (1) Discovering Laplae Beyond Legends, (2) Key Events That Shaped Laplae, (3) Tracing the History of Laplae, (4) Interpreting Evidence Through Laplae, and (5) Continuing the Legacy of Laplae's History. Rak – Refers to fostering love and pride in one's local roots through participatory learning in the previous two stages. This nurtures local awareness, historical understanding, and the ability to

adapt as a community member—laying the foundation for global citizenship and developing global thinking in the future.

Keywords: Learning Management Model, Community-Based Learning, Sense of Local Pride, History of Laplae Town

1. บทนำ

ประวัติศาสตร์ หมายถึง การเข้าใจอดีต รวมทั้งทำความเข้าใจว่าความรู้เกี่ยวกับอดีตนั้น สร้างใหม่ได้ตลอดเวลา เนื่องจากความคิดและมุมมองของผู้ที่เขียนประวัติศาสตร์ในแต่ละสมัยย่อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การศึกษาประวัติศาสตร์มีความสำคัญอย่างมากต่อทุกสังคม เพราะเป็นกระบวนการที่ช่วยสร้างคุณค่าให้แก่สังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนใช้ในการอธิบายความเป็นมาของสังคมในอดีตได้อย่างมีเหตุผล (ธงชัย วินิจจะกุล, 2562) นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์ เป็นการศึกษาข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ในอดีตที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการทำความเข้าใจถึงพัฒนาการ ความสามารถ พฤติกรรม และความสัมพันธ์ของมนุษย์ในมิติต่าง ๆ แม้ว่าเหตุการณ์ในอดีตจะไม่สามารถสืบค้นข้อเท็จจริงได้อย่างสมบูรณ์ทั้งหมด แต่สิ่งที่เกิดขึ้นล้วนส่งผลกระทบต่อสังคมหรือผู้คนในยุคหนึ่ง และอาจมีผลสืบเนื่องถึงสังคมอื่น ๆ ในเวลาต่อมา การศึกษาประวัติศาสตร์จึงต้องอาศัยการค้นคว้า วิเคราะห์ และตีความจากหลักฐานที่มี เพื่อสร้างความเข้าใจในความเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบันอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ (ฐาปนีย์ รักภูบาล, 2565)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567) ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและได้มีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์มาอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังสอดคล้องกับนโยบายการขับเคลื่อนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อบูรณาการตัวชี้วัดตามมาตรฐานการเรียนรู้ และสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพแนวทางดังกล่าวมุ่งส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้มีลักษณะเป็นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) ซึ่งช่วยสร้างประสบการณ์ตรงและพัฒนาทักษะอย่างรอบด้าน รวมทั้งสอดคล้องกับบริบทของโลกยุคใหม่ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา จึงได้ดำเนินโครงการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในสังคมร่วมสมัย โดยมีเป้าหมายเพื่อเปิดพื้นที่การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ใน มิติใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทของยุคสมัยและองค์ความรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปตามโลกาภิวัตน์ ตลอดจนส่งเสริมความเข้าใจในประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้งและมีความตระหนักในความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community Based Learning : CBL) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ทวีปแอฟริกา และเอเชีย โดยถูกเรียกอีกชื่อว่า การเรียนรู้บริการสังคม ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับบุคคลและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน (Flecky, 2011) รวมไปถึงเป็นการบูรณาการเนื้อหาให้เข้ากับบริบทของชุมชน โดยเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริง ผ่านการมีส่วนร่วมของครู ผู้เรียน และสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาทางวิชาการควบคู่กับการตระหนักถึงบริบททางสังคมและชุมชนอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งมุ่งพัฒนาผู้เรียนใน

ด้านความรู้ ทักษะที่จำเป็นและหลากหลายในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน (กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์, 2565) ชุมชนจึงถือเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผ่านประสบการณ์จริงด้วยตนเอง และเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ส่งเสริมให้การเรียนรู้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิทยาลัยช่างศิลป์ประจวบคีรีขันธ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2556) จึงเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาปรับใช้กับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ในพื้นที่ขนาดเล็ก ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับชีวิตและบริบทของผู้เรียนโดยตรง อันเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความสนใจใคร่รู้และแรงจูงใจในการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนและตนเองมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ยังมีความหมายครอบคลุมในหลากหลายมิติ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์สิ่งของ และประวัติศาสตร์บาดแผล เป็นต้น รวมถึงการเปิดพื้นที่ให้ผู้คนในท้องถิ่นได้มีโอกาสส่งเสียง แสดงความคิดเห็น และถ่ายทอดเรื่องราวของตนเอง อันเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การรับฟังและทำความเข้าใจร่วมกันในหลากหลายมิติอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) นอกจากนี้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสามารถสร้างความรักและความผูกพันแก่คนในท้องถิ่นได้เพราะเหตุที่ว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ เรื่องราวบรรพบุรุษ และความเป็นมาของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ มีความเฉพาะเจาะจงรวมถึงมีเสน่ห์เฉพาะของแต่ละชุมชนท้องถิ่น หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง จัดทำชุดข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นเป็นของตนเอง นำมาสร้างความรักและความผูกพันทำให้คนรู้จักท้องถิ่นตน และภูมิใจในท้องถิ่นดังเช่นความภูมิใจในความเป็นชาติ เมื่อนั้นความเป็นพลเมืองท้องถิ่นจะมีขึ้นและเข้มแข็ง พร้อมใส่ใจในงานของบ้านเมืองในที่สุด (สุนทรชัย ขอบยศ, 2562) ซึ่งเมืองลับแล เป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ที่มีความเป็นมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ช่วงยุคก่อนประวัติศาสตร์มาจนถึงปัจจุบัน ผู้คนมักรู้จักและคุ้นชินเพียงเรื่องเล่าเกี่ยวกับตำนานเมืองลับแล เขตห้ามพูดโกหกเพียงเท่านั้น แต่แท้จริงแล้ว ยังมีรายละเอียดและข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ อีกมากมายให้คนในท้องถิ่น รวมไปถึงสาธารณชนได้ศึกษาและเรียนรู้ นอกจากจะไม่มีสอนตามตำราเรียนแล้ว ยังได้ไม่ได้รับความสนใจจากคนในพื้นที่เท่าที่ควร จนทำให้เรื่องราวในอดีตของเมืองลับแลแทบเลือนหายไป อาจจะถูกเหลือไว้เป็นเพียงความลับ ที่ยากจะแลเห็นได้อย่างชัดเจน (คณะกรรมการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองลับแล, 2565)

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองลับแล พบว่าการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันเป็นไปตามเนื้อหาของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้รูปแบบการสอนที่บทบาทส่วนใหญ่อยู่ที่ครู ที่มีการบรรยายหน้าชั้นเรียน หรือการศึกษาเนื้อหาจากตำรา เน้นท่องจำวัน เวลา ชื่อบุคคลและเหตุการณ์เรื่องราวระดับชาติ ไม่ได้เข้าใจถึงประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง นักเรียนมีบทบาทและส่วนร่วมในการเรียนน้อย การเรียนการสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ลับแลมีไม่มากนักในแต่ละโรงเรียน อีกทั้งการใช้สื่อการสอนยังค่อนข้างจำกัด ไม่เพียงพอ และไม่มี ความหลากหลาย ทั้งยังขาดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงพื้นที่เรียนรู้จากสถานที่จริง ซึ่งรายวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีเนื้อหาสลับซับซ้อน จำเป็นต้องอาศัยเวลาในการทำความเข้าใจการเปรียบเทียบข้อมูล และการ

เรียนรู้จากสภาพจริง รวมไปถึงนักเรียนยังมองไม่เห็นถึงความสำคัญ ส่งผลให้นักเรียนขาดความสนใจและไม่สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง ขาดความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนี้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ใช้อย่างนี้ยังคงไม่มีความหลากหลายและเหมาะสมเท่าที่ควร

ด้วยเหตุผลกล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองลับแล นอกเหนือไปจากประวัติศาสตร์กระแสหลักตามที่หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้ ทำให้เข้าใจประวัติศาสตร์ใกล้ตัวอีกทั้งส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้จากสถานที่จริง นำไปสู่การส่งเสริมความรักและความภาคภูมิใจในรากเหง้าท้องถิ่นของตนเอง ผู้วิจัยจึง ได้ทำการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ เมืองลับแล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอลับแล จังหวัด อุตรดิตถ์ เพื่อให้การเรียนรู้สอดคล้องบริบทของชุมชน ตลอดจนนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองลับแล สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่น ประวัติศาสตร์เมืองลับแล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตาม วัตถุประสงค์ ดังนี้

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3.1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 1

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยคัดเลือกจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณสมบัติตามที่ กำหนดโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ครูผู้สอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่สอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ ไม่น้อยกว่า 2 ปี ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐในอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 3 คน แบ่งเป็น ครูโรงเรียนดำนแม่คำมันพิทยาคม จำนวน 1 คน ครูโรงเรียนลับแลพิทยาคม จำนวน 1 คน และครูโรงเรียน ลับแลศรีวิทยา จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองลับแล จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 3 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 15 คน แบ่งเป็น นักเรียน โรงเรียนดำนแม่คำมันพิทยาคม จำนวน 5 คน นักเรียน โรงเรียนลับแลพิทยาคม จำนวน 5 คน และนักเรียน โรงเรียนลับแลศรีวิทยา จำนวน 5 คน

3.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 2

นักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนดำนแม่คำมันพิทยาคม อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 17 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-Depth interview) ผู้วิจัยใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งไม่มีการกำหนดชุดคำถามตายตัวสำหรับ ผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน โดยผู้สัมภาษณ์จะใช้เทคนิคและความสามารถเฉพาะตัวในการตั้งข้อมูล ที่ต้องการจากผู้ให้สัมภาษณ์ให้ได้ตรงจุดประสงค์ ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ในขณะที่ผู้สัมภาษณ์จะมีบทบาทในการรับฟังและควบคุมการสนทนาให้อยู่ในขอบเขตของประเด็นที่กำหนด ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านครูผู้สอน ด้านนักเรียน ด้านเนื้อหา ด้านสื่อการสอน ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล

3.2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) ผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยตรง แต่คอยเฝ้าดูอยู่ห่าง ๆ โดยไม่เปิดเผยตัวว่ากำลังดำเนินการเก็บข้อมูล วิธีการนี้ช่วยให้สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกผ่านการสังเกต จากการพูดคุยแสดงความคิดเห็น ความร่วมมือในกิจกรรม และการทำงานของกลุ่มเป้าหมาย ทำให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างเป็นธรรมชาติ

3.2.3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Learning Management Model) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าจาก เอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง โดยนำกรอบแนวคิดจากการศึกษาค้นคว้ามา กำหนดแนวทางในการใช้เครื่องมือ และนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลในวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในข้อที่ 1) มาวิเคราะห์ร่วมด้วยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมส่งเสริมสำนึก รักษ์ท้องถิ่น ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยข้อที่ 2) ซึ่งจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้ เลือกใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

3.2.4 แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยใช้แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม เพื่อค้นหาคำตอบจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนดำนแม่คำมันพิทยาคม แนวทางการตั้งคำถามมีความยืดหยุ่น โดยเปิดโอกาสให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ เพื่อลดความตึงเครียดระหว่างการตอบคำถามและการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยกำหนดประเด็นหลักของคำถามไว้ล่วงหน้า แต่ไม่ได้เรียงลำดับคำถามอย่างตายตัว และอาจมีการปรับเปลี่ยนคำถามตามสถานการณ์ อย่างไรก็ตาม การตั้งคำถามจะอยู่ภายในขอบเขตของการวิจัย

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัย หนังสือด้านการจัดการเรียนรู้บนฐานชุมชน ตลอดจนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3.3 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเกตพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 คอยสังเกตพฤติกรรมเป็นระยะ ๆ โดยไม่มีการบอกล่วงหน้า ทั้งในช่วงเริ่มต้น ระหว่างดำเนินกิจกรรม และในช่วงสุดท้ายของกิจกรรมการเรียนรู้

3.3.4 การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 มาวิเคราะห์และพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม นำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นได้นำกิจกรรมดังกล่าวไปใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 เพื่อประเมินผลและสรุปผล

3.3.5 การอภิปรายแบบกลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยจัดการอภิปรายกลุ่มเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สิ่งที่ได้รับ ข้อดี และข้อที่ควรปรับปรุงหลัง รวมถึงการสะท้อนมุมมองและประสบการณ์หลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดหมวดหมู่และจำแนกประเภทของข้อมูลที่ได้รับ พร้อมทั้งดำเนินการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย กระบวนการวิเคราะห์ดังกล่าวอาศัยข้อมูลที่ได้จากบันทึกภาคสนาม ซึ่งประกอบด้วยการสังเกตการสัมภาษณ์ การแสดงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก ตลอดจนการสนทนาแบบกลุ่ม ซึ่งข้อมูลที่ได้จะถูกนำเสนอในรูปแบบของรายงานพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description)

3.5 การตรวจสอบข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งมีอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ (IS) เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของข้อมูลที่ได้ เมื่อได้ข้อมูลที่ต้องเรียบเรียงแล้ว จึงดำเนินการจำแนกข้อมูลที่ได้ในแต่ละประเภทตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4. ผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ 2 ประการ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองลับแล โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองลับแล โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยขอบเขตของเนื้อหาได้แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านครูผู้สอน การเรียนการสอนส่วนใหญ่เน้นให้เรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เป็นประวัติศาสตร์กระแสหลัก ประวัติศาสตร์ชาติไทยที่ถูกกำหนด
ไว้ในหนังสือเรียน ส่งผลให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้รับความสนใจน้อย ไม่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญเท่าที่ควร
รวมทั้งปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอนจึงทำให้การสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองลับแลมีน้อยมาก

2. **ด้านนักเรียน** นักเรียนขาดประสบการณ์ในการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น บทบาทการมีส่วนร่วมมีน้อย ยังเน้นการจดและท่องจำเนื้อหา บางโรงเรียนไม่เคยมีการสอนมาก่อน และบางโรงเรียนสอนเพียงรายละเอียดในบางส่วนเท่านั้น รวมทั้งนักเรียนยังมองไม่เห็นความสำคัญของการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

3. **ด้านเนื้อหา** เนื้อหาส่วนใหญ่ไม่ได้มีการสอนโดยตรง มีการจัดสอนเป็นรายวิชาเพิ่มเติมหรือกิจกรรมอยู่บ้างแต่ไม่ได้มีเนื้อหาเกี่ยวข้องโดยตรง จึงส่งผลให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ล้นแล่น้อย

4. ด้านสื่อการสอน การใช้สื่อการสอนประกอบการเรียนรู้ไม่มีความหลากหลายเท่าที่ควร ส่วนใหญ่ยังสอนโดยใช้การบรรยายตามเนื้อหาในหนังสือ ใช้สื่อพาวเวอร์พอยต์ มีภาพประกอบการสอน หรือเปิดคลิปวิดีโอให้นักเรียนได้ชม ขาดการเรียนรู้จากสถานที่จริงหรือหลักฐานจริงทางประวัติศาสตร์

5. **ด้านการจัดการเรียนรู้** การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ยังคงเน้นเรื่องของการท่องจำเหตุการณ์ ท่องจำชื่อบุคคล ท่องวันและเวลา ไม่มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ หรือการศึกษาข้อมูลหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ เพื่อนำมาเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือตามกระบวนการทางประวัติศาสตร์เท่าที่ควร

6. ด้านการวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลการเรียนรู้มี 2 รูปแบบ คือ การจัดหลักสูตรเป็นรายวิชาเพิ่มเติมจะมีการตัดสินผลการเรียนระดับเกรด 1 – 4 มีการแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และการจัดเป็นกิจกรรมจะมีการตัดสินผลการเรียนเป็นผ่านและไม่ผ่านการทำกิจกรรมนั้น ๆ

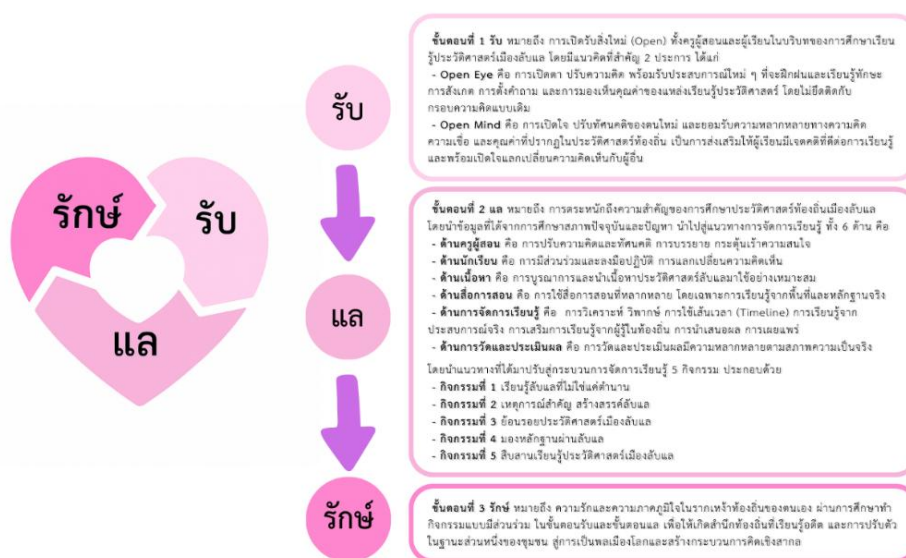
2. การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสำนักวิชาชีพท้องถิ่น
ประวัติศาสตร์เมืองลับแล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองลับแล

ลำดับที่	ประเด็นในการจัดการเรียนรู้
การปรับความคิดก่อนศึกษา	
การบรรยาย	
การกระตุ้นและสร้างความสนใจ	
การมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติ	
การใช้กระบวนการกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	
การบูรณาการและนำเนื้อหาไปใช้อย่างเหมาะสม	
การใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย	
การวิเคราะห์และวิพากษ์ข้อมูล	
การเรียนรู้จากเส้นเวลา (Time line)	
การลงพื้นที่จริง	
การเรียนรู้จากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญและผู้รู้ในชุมชน	
การสรุปความรู้	
การสื่อสารและนำเสนอ	
การสร้างชิ้นงาน	
การเผยแพร่ความรู้	
การประเมินผลตามความจริง	

ครูคนที่ 1	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓		✓	✓	✓
ครูคนที่ 2	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
ครูคนที่ 3			✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓		
ผู้เชี่ยวชาญ ญคนที่ 1	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ผู้เชี่ยวชาญ ญคนที่ 2	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓

จากตาราง พบว่าการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองลับแล จากการสัมภาษณ์ครูและผู้เชี่ยวชาญนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองลับแลในชื่อว่า รักษ์ (รับ) แล โมเดล (Rak Rup Lae Learning Model)

ภาพที่ 1 แผนภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ รักษ์ (รับ) แล โมเดล

ถึงแม้รูปแบบการจัดการเรียนเรียนรู้จะถูกเรียกว่า รักษ์ (รับ) แล โมเดล แต่ในการนำไปใช้ จะเรียงลำดับขั้นตอนตามการดำเนินการเรียนรู้ คือ รับ แล รักษ์ ตามลำดับ เพื่อให้เป็นไปตามความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รับ หมายถึง การเปิดรับสิ่งใหม่ (Open) ในบริบทของการศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองลับแล "รับ" หมายถึง กระบวนการที่ครูผู้สอนและผู้เรียนต้องเปิดรับความรู้ใหม่และเปิดใจกับสิ่งที่จะได้เรียนรู้ ผ่านประสบการณ์และมุมมองใหม่ ๆ โดยมีแนวคิดย่อยที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

Open Eye คือ การเปิดตา ปรับความคิด พร้อมรับประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่จะฝึกฝนและเรียนรู้ทักษะการสังเกต การตั้งคำถาม และการมองเห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ทั้งที่เป็นรูปธรรมและ

นามธรรม เช่น โบราณสถาน เอกสาร ประเพณี หรือเรื่องเล่าในท้องถิ่น โดยไม่ยึดติดกับกรอบความคิดแบบเดิม ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงข้อมูลใหม่เข้ากับความรู้เดิมได้อย่างมีวิจารณญาณ

Open Mind คือ การเปิดใจ ปรับทัศนคติของตนใหม่ และยอมรับความหลากหลายทางความคิด ความเชื่อ และคุณค่าที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้เรื่องราวจากอดีต พร้อมทั้งพัฒนาแนวความคิดแบบมีส่วนร่วม และพร้อมเปิดใจแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น

ดังนั้น สิ่งที่ควรดำเนินการเป็นอันดับแรก คือ การปรับทั้งความคิด มุมมอง และทัศนคติที่พร้อมจะเปลี่ยนแปลงและตนเอง มองว่าทุกสามารถพัฒนาได้เสมอ ไม่ปิดกั้นตัวเอง และมองเห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่จุดเริ่มต้นของการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ 2 แล หมายถึง การแลเห็นอย่างลึกซึ้ง ไม่ใช่แค่การแลมอง แต่เป็นการตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองลับแล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา นำไปสู่แนวทางการจัดการเรียนรู้ ทั้งหมด 6 ด้าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- ด้านครูผู้สอน ได้แก่ การปรับความคิดและทัศนคติ พร้อมในการจัดการเรียนรู้ การบรรยายควบคู่กับการทำกิจกรรมอย่างหลากหลาย และการกระตุ้นและสร้างความสนใจของนักเรียน

- ด้านนักเรียน ได้แก่ การปรับความคิดและทัศนคติ กล้าที่จะเรียนรู้และทำกิจกรรมต่าง ๆ การมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติตามกิจกรรม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์

- ด้านเนื้อหา ได้แก่ การบูรณาการและนำเนื้อหาประวัติศาสตร์ลับแลมาใช้อย่างเหมาะสม

- ด้านสื่อการสอน ได้แก่ การใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย โดยเฉพาะการเรียนรู้จากพื้นที่และหลักฐานจริง

- ด้านการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การวิเคราะห์ วิพากษ์ และเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้รับอย่างเหมาะสม การใช้เส้นเวลา (Timeline) ในการเรียนรู้และสรุปความรู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ในแหล่งเรียนรู้จริงทางประวัติศาสตร์ การเสริมการเรียนรู้จากวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ในท้องถิ่น การนำเสนอผลการเรียนและมีการสร้างชิ้นงาน และการเผยแพร่สิ่งที่ได้เรียนรู้สู่ชุมชนและสื่อต่าง ๆ

- ด้านการวัดและประเมินผล ได้แก่ การวัดและประเมินผลมีความหลากหลายตามความเป็นจริง

ผู้วิจัยได้นำแนวทางการจัดการเรียนรู้จากการสัมภาษณ์ครูและผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 ด้าน นำมาปรับใช้และพัฒนาการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองลับแล ในกิจกรรมเมืองลับแล ประวัติศาสตร์ที่ไม่แลลับ ทั้งหมด 5 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 เรียนรู้ลับแลที่ไม่ใช่แค่ตำนาน กิจกรรมที่ 2 เหตุการณ์สำคัญ สร้างสรรค์ลับแล กิจกรรมที่ 3 ย้อนรอยประวัติศาสตร์เมืองลับแล กิจกรรมที่ 4 มองหลักฐานผ่านลับแล และกิจกรรมที่ 5 สืบสานเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองลับแล เพื่อ นักเรียนได้เกิดเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 เรียนรู้ลับแล ที่ไม่ใช่แค่ตำนาน

นักเรียนร่วมกันตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ ด้วยการกำหนดขอบข่ายของเนื้อหาที่จะศึกษา ทั้งนี้ได้กำหนดไว้ รวมทั้งกระตุ้นความสนใจด้วยการให้นักเรียนตอบคำถามว่า “นักเรียนรู้จักประวัติศาสตร์ลับแลมาก

แคไหนด และหากพูดถึงลับแลจะนึกถึงอะไรบ้าง” พร้อมทั้งรับชมรายการ เทียวได้ไม่ลบลู่ ตอน ลับแล เมืองแม่หม้าย ผ่านทาง Youtube และได้ตั้งคำถามที่ตนเองสงสัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองลับแลก่อนลงมือศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าต่อไป

กิจกรรมที่ 2 เหตุการณ์สำคัญ สร้างสรรค์ลับแล

นักเรียนแบ่งออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4 – 5 คน โดยร่วมกันเรียนรู้ ด้วยการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลจากหนังสือเมืองลับแล(ง) ดำเนิน เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ และข้อค้นพบใหม่ สื่อออนไลน์และเอกสารอื่น ๆ โดยการเรียนรู้ 3 เรื่อง คือ

1. ประวัติความเป็นมาของด่านแม่คำมัน โดยที่นักเรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้ที่ได้รับมาปั้นดินน้ำมัน โมเดลด่านแม่คำมันในอดีต และนำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การบ่งบอกถึงความสำคัญของด่านแม่คำมันในอดีตที่มีต่อเมืองลับแล

2. เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องประวัติศาสตร์ลับแล ตามช่วงเวลาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ อาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรอยุธยา อาณาจักรธนบุรี และอาณาจักรรัตนโกสินทร์ โดยการสรุปความรู้ที่ได้ในแต่ละกลุ่ม ซึ่งสามารถอธิบายถึงความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของเมืองลับแลในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน

3. ประวัติพระศรีพนมมาศ บุคคลสำคัญของเมืองลับแล โดยการแต่ละกลุ่มจะศึกษาประวัติของพระศรีพนมมาศและผลงานของท่าน ซึ่งจะนำไปสู่คำตอบที่ว่าพระศรีพนมมาศสำคัญอย่างไร และเพราะเหตุใด

กิจกรรมที่ 3 ย้อนรอยประวัติศาสตร์เมืองลับแล

นักเรียนทำกิจกรรมเรียนรู้นอกห้องเรียน ลงพื้นที่จริง เป็นเวลา 1 วัน ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ซึ่งประกอบด้วย แหล่งเรียนรู้ 6 สถานที่ คือ ม่อนจำศีล ฝายหลวงลับแล วัดม่อนพัฒนาราม (ม่อนอารักษ์) วัดทองลับแล วัดดอนสัก และพิพิธภัณฑสถานเมืองลับแล ซึ่งนักเรียนได้เรียนรู้จากวิทยากรและการสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น แล้วบันทึกความรู้ที่ได้ลงในสมุดบันทึก รวมทั้งทำคลิปสั้นสรุปกิจกรรมในครั้งนี้

กิจกรรมที่ 4 มองหลักฐานผ่านลับแล

นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า และจดบันทึกจากการลงพื้นที่มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ตรวจสอบหรือพิจารณา ข้อเท็จจริง ร่วมกันสะท้อนคิดภายในกลุ่มสมาชิกของตนเอง แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาเรียบเรียงและเขียนสรุปองค์ความรู้จากการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองลับแล โดยครูเป็นผู้แนะนำและให้คำปรึกษา

กิจกรรมที่ 5 สืบสานเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองลับแล

นักเรียนนำข้อสรุปเนื้อหาที่ได้ในแต่ละกลุ่ม ถูกต้อง และนำไปสร้างเป็นชิ้นงานการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ผ่านเส้นเวลา (Time Line) และแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยมีครูและเพื่อนนักเรียนร่วมกันตรวจสอบความถูกต้อง และนำไปเผยแพร่ลงในสื่อทางออนไลน์ เพื่อให้ผู้ที่สนใจศึกษาเรียนรู้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 รักษ์ หมายถึง ความรักและความภาคภูมิใจในรากเหง้าท้องถิ่นของตนเอง ผ่านการศึกษาทำกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับและขั้นตอนแล เพื่อให้เกิดสำนึกท้องถิ่นที่เรียนรู้การเกิดขึ้นของอดีต การจัดการ และการปรับตัวในฐานะส่วนหนึ่งของชุมชน จนนำไปสู่แนวทางในการเรียนรู้ที่จะ

ปรับเปลี่ยนแก้ไขและปัญหาในอนาคต ในขณะเดียวกันกระบวนการเรียนรู้จะส่งเสริม การเป็นพลเมืองของชาติ และพลเมืองโลก เพราะการเข้าใจท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ในเชิงบูรณาการเป็นพลังที่จะ นำไปสู่การเป็นพลเมืองโลกและสร้างกระบวนการคิดเชิงสากลในอนาคต

ซึ่งภายหลังการจัดการเรียนรู้ ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม ส่งผลให้นักเรียนมีความรักและ ห่วงแหนในท้องถิ่น มีความตระหนักในคุณค่าในฐานะส่วนหนึ่งของชุมชนมากขึ้น มีความสนใจใคร่รู้ กระตุ้น การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ครั้งต่อไป และกิจกรรมอื่น ๆ ของท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การอนุรักษ์ เผยแพร่ และประยุกต์ใช้ความรู้ของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. อภิปรายผล

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองลับแลในโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษา อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า การจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะ ในด้านครูผู้สอนที่ยังเน้นการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางซึ่งมุ่งเน้นเนื้อหาประวัติศาสตร์ชาติไทยเป็นหลัก เพียงอย่างเดียว อีกทั้งยังประสบปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ขณะที่นักเรียน ส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ตรงและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในด้านเนื้อหา พบว่าเนื้อหายังไม่ได้รับการบรรจุ ในหลักสูตรอย่างชัดเจน โดยมักปรากฏในรูปแบบรายวิชาเพิ่มเติมหรือกิจกรรมเสริมซึ่งไม่ได้ครอบคลุมเนื้อหา ด้านสื่อการสอน การจัดการเรียนรู้อย่างจำกัดอยู่ที่การใช้สื่อดิจิทัลทั่วไป ขาดการเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ใน ท้องถิ่นหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์จริง ด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพยังยึดแนวทางการสอนแบบท่องจำ โดย ขาดการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการศึกษาหลักฐานเชิงประจักษ์ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้พัฒนาทักษะสำคัญใน การตั้งคำถามหรือเชื่อมโยงเหตุการณ์กับบริบททางสังคม ขณะที่ด้านการวัดและประเมินผลยังใช้รูปแบบการ ประเมินผลสัมฤทธิ์ทั่วไปที่ไม่ตอบโจทย์อย่างแท้จริง ขาดการประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งสอดคล้องกับ อาทิตย์ บุญสินธุ์ (2564) ที่ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านสื่อการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านเนื้อหา ซึ่งพบสภาพปัจจุบันและ ปัญหาในลักษณะเดียวกันเป็นส่วนใหญ่

ผลการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสำนึกรักท้องถิ่น ประวัติศาสตร์เมืองลับแล ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่ารูปแบบ “รักษ์ (รับ) แล โมเดล” (RAK RUP LAE Learning Model) มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างครอบคลุม ทั้งใน ด้านความรู้ เจตคติ และทักษะชีวิต โดยมีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ “รับ” (เปิดใจและเปิดตาเรียนรู้), “แล” (แลเห็นและตระหนักผ่านการปฏิบัติจริง) และ “รักษ์” (เกิดสำนึกความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น) นอกจากจะเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้เกิดความสนใจและพัฒนา ทักษะการคิดวิเคราะห์ ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ได้ศึกษาค้นคว้าและแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นกับบุคคลในชุมชน รวมถึงฝึกแยกแยะข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ทำให้นักเรียนตระหนัก และ เห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมากขึ้น รวมทั้งสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและกระตุ้นสนใจ ได้รับประสบการณ์ตรง รวมไปถึงกระตุ้นให้เกิดการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและ

การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นำไปสู่ความรัก ความหวงแหน และความตระหนักในคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานของสังคมและกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ความรู้ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และหันมาสนใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ตุลย์ จันทร์อุดม (2564) ได้สร้างรูปแบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเชิงบูรณาการกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมบนถนนราชดำเนินจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ มอง สืบ ยืน (Mong Seup Yeun Learning Model) โดยใช้เวทีสนทนาแบบโต๊ะกลม ซึ่งส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีประสิทธิภาพเป็นอย่างดี และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุนทรชัย ขอบยศ (2562) ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาฐานท้องถิ่นที่เข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งสรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังสามารถสร้างความรักและความผูกพันแก่คนในท้องถิ่นได้เพราะเหตุที่ว่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ เรื่องราวบรรพบุรุษ และความเป็นมาของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ มีความเฉพาะเจาะจงรวมถึงมีเสน่ห์เฉพาะของแต่ละชุมชนท้องถิ่น ในกรณีการนำประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่น มาสร้างความรักและความผูกพันทำให้คนรู้จักท้องถิ่นตน และภูมิใจในท้องถิ่นดังเช่นความภูมิใจในความเป็นชาติ เมื่อนั้นความเป็นพลเมืองท้องถิ่นจะมีขึ้นและเข้มแข็ง พร้อมใส่ใจในงานของบ้านเมือง

ผลการวิจัยยังพบว่า การวิจัยในครั้งนี้ให้ความสำคัญกับกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งการปรับความคิดและทัศนคติก่อนการเรียนรู้ การใช้เส้นเวลา (Timeline) และการเรียนรู้จากสถานที่จริงประกอบการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจประวัติศาสตร์ได้ดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากการเรียนรู้ในครั้งนี้ จะทำให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในฐานะส่วนหนึ่งของท้องถิ่นแล้ว ยังนำไปสู่การเป็นพลเมืองโลกและการคิดเชิงสากลในอนาคตอีกด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

6.1.1 ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจรูปแบบการจัดการเรียนรู้ รักษ์ (รับ) แล (Rak Rup Lae Learning Model) อย่างถ่องแท้และปรับใช้อย่างเหมาะสม เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนรู้นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.1.2 ครูผู้สอนควรปรับรูปแบบของกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียน และความเหมาะสมตามวัย ความถนัด และสนใจของนักเรียน

6.1.3 ครูผู้สอนควรมีการเพิ่มเติมสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์และความรู้อย่างเต็มที่

6.1.4 ครูผู้สอนควรศึกษาบริบทของพื้นที่และแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์อำเภอลับแลให้ครอบคลุม เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเองอย่างลึกซึ้ง โดยใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ครูผู้สอนควรศึกษาแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ในท้องถิ่นอย่างหลากหลาย เพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.2.2 ครูผู้สอนควรปรับปรุงยุคหรือพัฒนาเป็นนวัตกรรมในรูปแบบของสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น เช่น การใช้ AI สร้างโลกเสมือนจริงเมืองลับแลในอดีตประกอบกับการใช้แว่น VR สร้างแอปพลิเคชันหรือเกมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ลับแล เป็นต้น

6.2.3 ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการหลากหลายกลุ่มสาระวิชาการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและสามารถประเมินผลการเรียนรู้ในหลากหลายมิติ

6.2.4 ครูผู้สอนควรทำการศึกษาและส่งเสริมทักษะ กระบวนการคิด และเจตคติในด้านอื่น ๆ ของนักเรียนด้วย เพื่อให้นักเรียนมีทักษะและคุณลักษณะที่ครบถ้วน เหมาะสมอย่างรอบด้าน

6.2.5 ครูผู้สอนอาจมีการนำศาสตร์อื่น ๆ มาใช้ประกอบการศึกษาประวัติศาสตร์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย ถูกต้อง และแม่นยำมากยิ่งขึ้น เช่น ดาราศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ภาษาศาสตร์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน : กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด – 19. *วารสารวิจัยศรีล้านช้าง*, 2(6), 47–55.
- คณะกรรมการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองลับแล. (2565). *เมืองลับแล(ง) ดำเนินเรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ และข้อค้นพบใหม่*. เทศบาลตำบลศรีพนมมาศ.
- ฐาปณีย์ รักภูบาล. (2565). *ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการวิเคราะห์สาเหตุและผลสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร].
- ตุลย์ จันทร์อุดม. (2564). *รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเชิงบูรณาการกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม บนถนนราชดำเนินจังหวัดนครศรีธรรมราช* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนเรศวร].
- ธงชัย วินิจจะกูล. (2562). *ออกนอกชนบทประวัติศาสตร์ไทย : ว่าด้วยประวัติศาสตร์นอกชนบทและวิธีวิทยาทางเลือก*. สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี. (2556). *เทคนิคการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน*. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2567). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในสังคมร่วมสมัยเรื่องของฉัน เรื่องของเรา Local History Our Story*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุนทรชัย ขอบยศ. (2562). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาฐานท้องถิ่นที่เข้มแข็งและยั่งยืน*. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 17(2), 115–138.

อาทิตย์ บุญสินธุ์. (2564). *กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ เรื่อง เมืองร้าง ดงแม่นางเมือง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครสวรรค์* [การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร].

Flecky, K. (2011). *Foundations of service learning*. Jones and Bartlett. Retrieved from http://samples.jbpub.com/9780763759582/59582_CH01_FINAL.pdf